

Олендер К.П.

викладач,

Технічний коледж

*Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя*

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Наше сьогодення відзначається значними змінами в бік глобалізації, інформаційно-комунікаційного прогресу та технологічної революції. Пріоритетним завданням сучасної освіти є навчити ефективній взаємодії в процесі навчання, тобто формувати здатність цілеспрямовано оволодівати професійними навичками, знаходити необхідну інформацію, розвивати уміння співпрацювати в колективі, займати активну життєву позицію, формувати цілісний світогляд і світосприйняття, прагнути до духовної і фізичної гармонії.

Потреба особистості в швидкій адаптації до умов полікультурного світу, який весь час змінюється, посилює інтерес до мовної освіти як важливого інструменту життєдіяльності людини в полікультурній і мультилінгвальній спільноті людей [4].

Великого значення протягом усього процесу навчання набуває сформованість необхідних життєвих компетентностей. Принципи та закономірності функціонування критичного мислення в контексті загальних розумових здібностей розглядали В. Біблер, М. Вертгеймер, Д. Вількєєв, Дж. Гілфорд, І. Ільєсов, З. Калмикова, І. Лернер, О. Матюшкін, М. Махмутов, С. Рубінштейн, О. Тихомиров та ін. Проблеми формування ключових компетентностей аналізуються в роботах таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як А. М. Аронов, Н. М. Бібік, В. А. Болотов, І. О. Зимня, В. Краєвський, Н. В. Кузьміна, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, Н. Ф. Тализіна, С. Е. Трубачева, І. Д. Фрумін, А. В. Хуторський, М. А. Чошанов, В. Д. Шадриков, R. Barnett, M. Eraut, T. Nyland, R. Mendenhall, J. Raven, D. Shandler, J. Stephenson. Однак на сьогодні проблема формування життєвих компетентностей не є вичерпно дослідженою, і в цілому ще не створені умови для практичної роботи в цьому напрямку.

Чітко визначеного переліку життєвих компетентностей не існує. Sara Davila виділяє 4 навички (4 Cs), необхідні у XXI столітті [10]: комунікативні (communication), критичного мислення (critical thinking), творчості (creativity), співпраці (collaboration). Fullan та Scott додають до них ще дві: громадянство (citizenship) – здатність мислити як громадянин світу, вирішувати глобальні проблеми, що ґрунтуються на глибокому розумінні різноманітних цінностей та реальному зацікавленні у взаємодії з іншими, та характер (character) – риси особистості, необхідні для ефективності у складному світі, включаючи витривалість, завзятість, наполегливість, стійкість, надійність та чесність [8, с. 6].

Дослідження, присвячені здоров'ю та благополуччю, показали, що такі риси, як наполегливість, витривалість та стійкість, іноді є більш точним прогнозом успіху, ніж показники IQ. Наприклад, серед внутрішньоособистісних компетентностей сумлінність найбільш сильно корелює з бажаними результатами освіти, кар'єри та здоров'я [9, с. 4-5].

Виділяють переваги формування життєвих компетентностей для особистості (здатність знаходити нові способи вирішення проблем, брати на себе відповідальність, а не звинувачувати інших; впевненість у сформованих навичках, почуття самосвідомості), працевлаштування (здатність працювати у команді, адаптовуватись до різних ролей та робочих середовищ; розуміння ділового

середовища, основ тайм-менеджменту) та суспільства загалом (повага до культурної різноманітності дозволяє формувати більш толерантне суспільство, полегшує міжнародне співробітництво) [11].

Charles Vilina надає 5 порад для розвитку навичок XXI століття:

1. заохочувати студентів займатись самоосвітою, бути готовими навчатись впродовж всього життя, надихати їх та скеровувати;

2. створити середовище, у якому ті, хто навчається, хотіли б задавати якомога більше запитань та знаходити на них відповіді. У цьому може допомогти використання KWL таблиці: «What do we Know?», «What do we Want to know?», «What have we Learned?».

3. Заохочувати студентів працювати у парах та малих групах. Це не тільки сприятиме розвитку навичок говоріння та слухання, але також навчатиме їх ефективно досягати поставлених цілей разом з іншими.

4. Розвивати критичне мислення, завдяки якому учні зможуть вирішувати проблеми в нових ситуаціях, робити висновки та узагальнення, поєднувати інформацію з новими моделями та формувати власне судження на основі доказів та критеріїв.

5. Використовувати творчі форми роботи, оскільки синтезування та персоналізація зміцнює знання і створює досвід, який залишається з учнями вже після закінчення навчання [7].

Технологія розвитку критичного мислення складається з чотирьох етапів (М. Векслер, А. В. Тягло, Т. С. Воропай): розминка (головна її функція – створення сприятливого психологічного клімату на занятті), евокація (фаза актуалізації, виклику), осмислення (аналіз інформації), рефлексія [1, с. 74].

Для розвитку критичного мислення на заняттях англійської мови доцільно використовувати такі вправи: «Прогнозування за ілюстрацією», «Асоціація», «Кошик ідей», «Тонкі/товсті запитання», «Дерево припущень», «Зигзаг», «Рибна кістка», «Інсерт», «Логічний лацюжок», «Кластер», «Сінквейн», «Кути» [3].

Умовами стимулювання студентів до критичного мислення є: час (достатня його кількість для збору інформації, її обробки, вибору оптимального способу презентації), очікування ідей (висловлення власних думок та ідей у будь-якій формі), спілкування (можливість обмінюватися думками, щоб бачити свою значимість і свій внесок у рішення проблеми), віра в сили студентів, їхня активна позиція на занятті [5].

Для подолання мовного бар'єру та підвищення мотиваційної складової навчального процесу важливим та дієвим методом є навчання у співробітництві. Відомо про позитивний вплив групового співробітництва на результат діяльності, особистість студента, а також формування навчальної групи як колективу. Його виховний ефект обумовлюється формуванням у ситуації спільної роботи умовно-динамічної позиції. Вона проявляється в умінні людини оцінювати себе не з точки зору іншої, а з різних точок зору у залежності від місця і функції у діяльності. Важливість та результативність методу навчання англійської мови в співробітництві полягає у тому, що він допомагає розвивати навички спілкування, чого так бракує студентам, а також привчає їх до роботи в команді (є типом *team-building activity*), що також сприяє формуванню їх як майбутніх професіоналів, також набуваються навички вирішень конфліктних ситуацій та прийняття рішень, підвищується загальний рівень знань [6, с. 61]. Іграми для розвитку навичок співпраці є: «Zoom», «Spider Web», «Cut Apart», «Everybody Knows», «Lines of communication», «Prior Rotation», «The Worst Case Scenario.»

В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок студентів, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати критичне та творче мислення. Перевагами методу проектів є: відсутність

готових і однозначних рішень (моделювання життєвих ситуацій); розвиток навичок самоосвіти і самоконтролю; підвищення інформаційної культури – розвиток навичок пошуку, збору, презентації інформації; створення комфортного навчання за рахунок того, що кожен може проявити себе; підвищення мотивації; розвиток самостійності та ініціативи, творчих здібностей, здатності до самооцінки; інтеграція різних предметів [2, с. 19]. Під час роботи над проектом з англійської мови студенти мають змогу подолати мовний бар'єр, збагатити словниковий запас, формувати навички індивідуальної та командної роботи, виконувати науково-дослідну роботу, відчувати впевненість у собі.

Мовна освіта має спрямовуватися на розвиток особистості, формування її компетентності, сприяти максимальній інтеграції в соціум та адаптації до сучасних вимог життя. Оптимальною умовою реалізації цього завдання є мовна освіта протягом усього життя. Як для суспільства, так і для людини важливою є не енциклопедична грамотність людини, скільки здібність використовувати загальні знання та вміння на практиці для вирішення конкретних ситуативних проблем, що виникають у реальному житті.

Список використаних джерел:

1. Головка І. Г., Талабішка І. Р. Упровадження стратегій критичного мислення на уроках англійської мови. – «Наука і освіта». – № 2, 2014. – С. 72-76.
2. Калина Н. В. Проектний метод – спосіб розвитку творчих здібностей учнів на уроках англійської мови. – с. Жучківці, Хмельницький район, 2015. – 38 с.
3. Критичне мислення: ключові характеристики та вправи для його розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://etwinning.com.ua/content/files/659841.pdf>.
4. Лічман Л. Ю. Ідеї компетентнісного підходу як інтелектуальний ресурс розвитку мовної освіти // Вісник Запорізького національного університету. – № 1 (17), 2012. – С. 62-66.
5. Павлюк Л. М. Формування навичок критичного мислення на уроках англійської мови: методичні рекомендації. – Ківерці: відділ освіти Ківерцівської райдержадміністрації, 2014. – 48 с.
6. Щеглова А. О. Навчання у співробітництві як метод посилення комунікативної спрямованості заняття // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах», 16 травня 2016р. – К.: НУХТ, 2016 р. – С. 59-61.
7. Charles Vilina. 5 Ways to Prepare Your Students for the 21st Century [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oupeltglobalblog.com/2013/10/09/5-ways-to-prepare-your-students-for-the-21st-century/>.
8. Fullan, M., & Scott, G. (2014). *New pedagogies for deep learning white paper: Education PLUS*. Seattle: Collaborative Impact SPC.
9. Pellegrino J. W., & Hilton M. L. (Eds.). (2012). *Education for life and work: Developing transferable knowledge and skills in the 21st century*. National Research Council. Committee on Defining Deeper Learning and 21st Century Skills, Board on Testing and Assessment and Board on Science Education, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington, DC: The National Academies Press.
10. Sara Davila. 21st century skills and the English language classroom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.english.com/blog/21st-century-skills>.
11. Why are life skills important? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.macmillanenglish.com/life-skills/why-are-life-skills-important/>.